

POSTANOWIENIE

Dnia 23 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania M.M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle

o ustalenie obowiązku ubezpieczenia,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23 października 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z dnia 24 lutego 2025 r., sygn. akt III AUa 402/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych z ustawowymi odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c. tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z dnia 24 lutego 2025 r., na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Jaśle, zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 27 kwietnia 2023 r., w ten sposób, że oddalił odwołanie M.M. (dalej jako odwołujący się) od decyzji organu rentowego z dnia 4 maja 2022 r., stwierdzającej, że w okresach od dnia 20 stycznia do dnia 14 lipca 2004 r. i od dnia 25 sierpnia do dnia 9 października 2006 r. podlega on

obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu, jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność oraz ustalającej podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia za poszczególne miesiące tych okresów i zasądził od odwołującego się na rzecz organu rentowego kwotę 360 zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu niniejszego wyroku do dnia zapłaty - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za pierwszą instancję (pkt I), a także zasądził od odwołującego się na rzecz organu rentowego kwotę 270 zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono, do dnia zapłaty - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (pkt II).

Sąd Apelacyjny nie zgodził się z argumentacją Sądu Okręgowego, że w okresach wymienionych w zaskarżonej decyzji odwołujący się nie podlegał ubezpieczeniom społecznym, ponieważ nie prowadził działalności gospodarczej, skoro w okresach tych spółki jawne M. i D., których był współnikiem, faktycznie nie prowadziły swojej działalności. Z poczynionych w sprawie ustaleń wynika bowiem, że odwołujący się figuruje w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) jako współnik spółki jawnej M. w okresie od dnia 20 stycznia 2004 r. do dnia 31 maja 2025 r., a spółki jawnej D. od dnia 15 lipca 2004 r. do dnia 9 października 2006 r. Jednocześnie w KRS brak wpisu o zawieszeniu działalności którejś z tych spółek, a odwołujący się nie zdołał obalić domniemania wynikającego z wpisu do KRS, gdyż nie przedstawił żadnych istotnych dowodów na potwierdzenie faktycznego zaprzestania przez spółki prowadzenia działalności w okresach, w których był ich współnikiem.

Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, odwołujący się podlegał więc ubezpieczeniom z tytułu posiadania statusu współnika spółki jawnej od dnia przystąpienia do spółki M. do dnia zbycia ogółu praw i obowiązków w tej spółce, a w przypadku spółki D. od dnia jej zarejestrowania w KRS do dnia wydania postanowienia o wykreśleniu jej z rejestru (tj. do dnia 9 października 2006 r.), a nie do daty złożenia wniosku o dokonanie takiego wykreślenia, tj. do dnia 24 sierpnia

2006 r., jak chce odwołujący się. O podleganiu przez wspólnika spółki jawnej ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej decyduje samo posiadanie statusu wspólnika. Stąd podleganie przez odwołującego się obowiązkowemu ubezpieczeniu w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji ma uzasadnienie zarówno w treści art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznym (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2025 r., poz. 350, dalej jako ustawa systemowa) w brzmieniu sprzed zmian wprowadzonych ustawą z dnia 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 1621, dalej jako nowelizacja), jak i w art. 13 pkt 4 i pkt 4b ustawy systemowej w brzmieniu wynikającym ze zmian wprowadzonych tą nowelizacją od dnia 18 września 2021 r.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wniósł odwołujący się, zaskarżając wyrok ten w całości, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w innym składzie oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego, polegającego na błędnej wykładni oraz niewłaściwym zastosowaniu, w szczególności: 1) przyjęciu wbrew przepisom ustawy systemowej, ustawy z dnia 23 grudnia 1989 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 41, poz. 324 ze zm.) oraz ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. (Dz.U. Nr 173 poz. 1807 ze zm.) - w brzmieniu obowiązującym w okresie objętym zaskarżoną decyzją - że w okresach w niej wyszczególnionych skarżący, jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, podlegał obowiązkowemu ubezpieczeniu, chociaż z poczynionych w toku postępowania ustaleń faktycznych jednoznacznie wynika, że w tych okresach spółki, których był wspólnikiem, nie prowadziły faktycznie działalności gospodarczej, gdyż nie zostały jeszcze zarejestrowane w KRS, względnie nie zostały jeszcze wyrejestrowane mimo złożonego wniosku; 2) art. 24 ust. 4 ustawy systemowej zarówno w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 stycznia 2012 r., jak i po tym dniu, który przewiduje

instytucję przedawnienia roszczeń z tytułu ubezpieczeń społecznych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, a to:

1) czy w świetle art. 13 pkt 4b w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej wspólnik spółki jawnej, traktowany jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od dnia wpisania spółki do KRS do dnia jej wykreślenia, a nie odpowiednio od dnia doręczenia odpowiednich postanowień sądu o wpisaniu i wykreśleniu spółki z rejestru, albowiem w okresie, którego dotyczy decyzja procedura rejestracji i wyrejestrowywania spółek w KRS trwała niejednokrotnie nawet i kilka miesięcy, a brak dokumentów rejestracyjnych spółki uniemożliwiał rozpoczęcie działalności gospodarczej i uzyskiwanie dochodów oraz nakładał obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, przy czym niemożliwe było zawieszenie działalności, gdyż podmiot praktycznie nie istniał, gdyż nie dokonał zgłoszeń do opodatkowania oraz ubezpieczenia społecznego wspólników?

2) czy przewidziana w art. 24 ust. 4 ustawy systemowej, zarówno w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2011 r., jak i po tym dniu, instytucja przedawnienia ma zastosowanie do zaskarżonej decyzji, gdyż w tej części Sąd Apelacyjny nie orzekł?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżącego na rzecz organ rentowy kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zaważył co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., tj. na twierdzeniu o występowaniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Według utrwalonego orzecznictwa zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Problem przedstawiony jako istotne zagadnienie prawne nie może też sprowadzać się do zwykłej wykładni i stosowania prawa (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 marca 2009 r., III UK 90/08, LEX nr 707909, oraz z dnia 8 września 2008 r., III UK 55/08, niepubl.) ani sprowadzać się do wątpliwości skarżącego odnośnie do prawidłowości rozstrzygnięcia jego indywidualnej sprawy. Zatem rozstrzygnięcie

zagadnienia prawnego lub wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 Nr 13, poz. 5; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575) i powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 201952 i z dnia 5 kwietnia 2016 r., II UK 229/14, LEX nr 3534759). W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sady powszechne (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Ponadto, przy powołaniu się w skardze kasacyjnej na przesłankę przedsądu, jaką jest istotne zagadnienie prawne należy przypomnieć, iż w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania winny zostać przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z

rozpoznawana sprawą i dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości.

W świetle powyższego należało uznać, że przedstawione w skardze „zagadnienia prawne” są pozorne. Pierwsze z nich, dotyczące przedziału czasowego, w którym wspólnik spółki jawnej podlega ubezpieczeniom społecznym, sprowadza się w istocie do zwykłej wykładni art. 13 pkt 4b w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej. Zgodnie z art. 13 pkt 4b tej ustawy wspólnicy spółki jawnej podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu „od dnia wpisania spółki do Krajowego Rejestru Sądowego albo od dnia nabycia ogółu praw i obowiązków w spółce do dnia wykreślenia spółki z Krajowego Rejestru Sądowego albo zbycia ogółu praw i obowiązków w spółce, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności przez spółkę zostało zawieszone na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców”. Zatem moment rozpoczęcia i zakończenia podlegania ubezpieczeniom społecznym przez wspólnika spółki jawnej został w ustawie systemowej określony w sposób jednoznaczny, możliwy do odczytania za pomocą zwykłej wykładni językowej. Co więcej, jednoznaczna - w objętym zagadnieniem zakresie – treść art. 13 pkt 4b ustawy systemowej (również w brzmieniu obowiązującym w spornym okresie) w żadnym miejscu nie daje podstaw do takiej jego interpretacji, by za moment rozpoczęcia i zakończenia podlegania ubezpieczeniom społecznym uznać „dzień doręczenia odpowiednich postanowień sądu o wpisaniu i wykreśleniu spółki z rejestru”, jak chciałby skarżący (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2023 r., III USK 180/23, LEX nr 3610301 czy wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 29 lipca 2025 r., II GSK 6/25, LEX nr 3899429). Wobec powyższego przedstawione zagadnienie stanowi w istocie autorski pomysł skarżącego, by przy ustalaniu okresu podlegania wspólników spółek jawnych brano pod uwagę czas trwania procedury rejestracji i wyrejestrowywania spółek w KRS, co jednak nie jest zagadnieniem prawnym, powstałym na tle art. 13 pkt 4b w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej.

Z kolei drugie z przedstawionych w skardze zagadnień prawnych, będące w istocie pytaniem, czy instytucja przedawnienia z art. 24 ust. 4 ustawy systemowej „ma zastosowanie do zaskarżonej decyzji, gdyż w tej części Sąd Apelacyjny nie

orzekł”, nie ma charakteru ogólnego ani abstrakcyjnego, bowiem skarżący w ten sposób zmierza wyłącznie do wykazania, że należności składkowe za okres objęty zaskarżoną decyzją uległy przedawnieniu. Tymczasem kontrola prawidłowości zastosowania prawa w konkretnej sprawie to domena podstawy przedsądu wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., na którą to podstawę skarżący nie powołuje się. Ponadto podkreślenia wymaga, że sporna decyzja jest decyzją stwierdzającą istnienie obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym, a nie decyzją w zakresie obowiązku uiszczenia należnych składek. W orzecznictwie nie budzi zaś wątpliwości dopuszczalność wydania decyzji stwierdzającej (potwierdzającej) istnienie obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym, nawet w odległej przeszłości, także po upływie terminu przedawnienia składek. Ewentualne trudności dowodowe w ustaleniu przez organ rentowy istnienia obowiązku ubezpieczeń społecznych po wielu latach (np. brak odpowiedniej dokumentacji ubezpieczeniowej) nie mogą stanowić prawnej przeszkody w wydaniu deklaratoryjnej decyzji ustalającej istnienie w przeszłości stosunku ubezpieczenia społecznego. W uchwale z dnia 9 czerwca 2016 r., III UZP 8/16 (LEX nr 2051540), Sąd Najwyższy stwierdził, że rezultaty wykładni językowej przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, zwłaszcza ustawy systemowej, prowadzą do przyjęcia, że upływ terminu przedawnienia składek (aktualnie pięcioletni, liczony od daty ich wymagalności) nie stanowi ani normatywnej, ani faktycznej przeszkody stwierdzenia przez organ rentowy, że konkretna osoba fizyczna w przeszłości podlegała ubezpieczeniom społecznym w okresach, za które płatnik nie odprowadził należnych składek (i których już nie odprowadzi z uwagi na ich przedawnienie). Stosunek ubezpieczenia społecznego powstaje z mocy samego prawa, a to oznacza, że na jego powstanie, ustanie oraz zmianę nie ma żadnego wpływu wola stron. O tym, w jakich okolicznościach osoba fizyczna podlega (bądź nie podlega) ubezpieczeniom społecznym, decyduje wyłącznie ustawa (np. art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy systemowej). Ponieważ publicznoprawny stosunek ubezpieczenia społecznego powstaje (istnieje) *ex lege*, to wydawana przez organ rentowy na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy systemowej decyzja w indywidualnej sprawie dotyczącej zgłaszania do ubezpieczeń społecznych oraz przebiegu tych ubezpieczeń, jedynie potwierdza podleganie ubezpieczeniu

niezależnie od woli ubezpieczonego i płatnika. Taka decyzja ma charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny. W praktyce może więc zdarzyć się, że w określonym stanie faktycznym osoba fizyczna podlegała ubezpieczeniom społecznym (czego nie była świadoma ani ona, ani płatnik składek), a z różnych przyczyn nie zostało to potwierdzone przez organ rentowy. Z drugiej zaś strony może wystąpić sytuacja, w której organ rentowy wyda decyzję stwierdzającą istnienie obowiązku ubezpieczeń społecznych (podleganie tym ubezpieczeniom), podczas gdy w rzeczywistości taki obowiązek nie powstał. Artykuł 83 ust. 1 ustawy systemowej w żaden sposób nie nakłada ograniczeń czasowych do wydania przez organ rentowy deklaratoryjnej decyzji stwierdzającej istnienie (nieistnienie) obowiązku ubezpieczeń społecznych. W konsekwencji organ rentowy dysponuje nieograniczonym w czasie uprawnieniem do wydawania deklaratoryjnej decyzji stwierdzającej istnienie (nieistnienie) obowiązku ubezpieczeń społecznych. Z tego wynika, że taka możliwość (uprawnienie) rozciąga się również na sytuację, w której organ rentowy orzeka o podleganiu ubezpieczeniom społecznym w okresach wstecznych, w odniesieniu do których składki powinny być, a nie zostały uiszczone, a nadto w dacie wydawania decyzji o podleganiu ubezpieczeniom społecznym były już przedawnione (a więc, gdy zobowiązanie składkowe wygasło).

Z przytoczonych powyżej względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

(J.C.)

[a.ł]